

Przedmowa

W 2018 r. minęło 25 lat od ratyfikacji przez Polskę Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, zwanej powszechnie Europejską Konwencją Praw Człowieka (dalej: Konwencja, EKPC), oraz uznania kompetencji Europejskiej Komisji Praw Człowieka (dalej: Komisja, EKomPC) w zakresie przyjmowania i rozpatrywania skarg indywidualnych oraz jurysdykcji Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (dalej: Trybunał, ETPC) we wszystkich sprawach dotyczących wykładni i stosowania konwencji. Sam ten fakt skłania do dokonania krytycznej analizy wpływu systemu Konwencji na polskie prawo wewnętrzne i praktykę jego stosowania.

Zarys koncepcji przedmiotowej analizy został przygotowany w ramach seminarium Katedry Ochrony Praw Człowieka i Prawa Międzynarodowego Humanitarnego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie¹.

Na wstępie założono, że będzie ona obejmować nie tylko orzecznictwo Trybunału, ale również ustalenia Komitetu Ministrów Rady Europy, dokonane w ramach nadzoru nad wykonywaniem ostatecznych wyroków Trybunału. Założenie to daje wyraz przekonaniu, że tylko łączna analiza tych dwóch wymiarów systemu Konwencji pozwala na całościową ocenę jego wpływu na prawo wewnętrzne i praktykę organów RP.

Następnie, mając na uwadze indywidualny i konkretny charakter systemu Konwencji, przyjęto, że przedmiotowa analiza będzie dokonana przez pryzmat wybranych spraw odnośnie do Polski (dalej: sprawy polskie), mających status spraw wiodących (*leading case*). Tym samym przedmiotem analizy będą zidentyfikowane bądź przez Trybunał, bądź przez Komitet Ministrów RE problemy strukturalne i systemowe w obszarze prawa krajowego i polskiej praktyki, których rozwiązanie wymagało podjęcia przez władze polskie szeregu nowych środków o charakterze generalnym.

Uznano, że sprawą, która w pierwszej kolejności powinna zostać poddana takiej analizie, jest sprawa *Kudła v. Poland* z 2000 r. Została ona rozstrzygnięta przez Wielką Izbę ETPC 26.10.2000 r., która ustaliła, że w sprawie tej doszło do naruszenia Konwencji w zakresie art. 5 ust. 3, art. 6 ust. 1 oraz art. 13, a zarazem jednogłośnie stwierdziła brak naruszenia art. 3².

¹ Odbyło się ono w Warszawie 18.9.2017 r. Komitet organizacyjny tego seminarium stanowiły: prof. UKSW dr hab. *Elżbieta Karska*, dr hab. *Elżbieta Hanna Morawska* i mgr *Katarzyna Gałka*.

² Sprawa *Kudła v. Poland*, Nr skargi 30210/96, wyrok ETPC z 26.10.2000 r.; decyzja Komisji z 20.4.1998 r.

Ramy dokonanej w niniejszej monografii analizy sprawy *Kudła* wyznaczają trzy złożone problemy badawcze. Pierwszy z nich wiąże się z procesem internacjonalizacji ochrony praw i podstawowych wolności w Polsce, drugi z zasadą godności człowieka i jej ochroną w porządku prawnym Konwencji. Natomiast trzeci dotyczy problematyki skuteczności systemu Konwencji. Jest on badany w kontekście skuteczności gwarancji praw, o których mowa w sprawie *Kudła*, oraz ich implementacji w prawie wewnętrznym i praktyce organów RP.

Ponieważ wskazane problemy badawcze są ze sobą ściśle powiązane, nieuniknione są w poszczególnych rozdziałach monografii pewne nawiązania i odniesienia do tych samych kwestii, tym bardziej że została ona przygotowana przez kilku autorów. Niemniej nie mają one charakteru prostych powtórzeń, ale ukazują złożony charakter ustaleń Wielkiej Izby w sprawie *Kudła* i pozwalają dostrzec indywidualne podejścia do nich poszczególnych autorów. Ponadto z oczywistych względów przedmiotowa analiza wymagała selektywnego podejścia do orzecznictwa strasburskiego, tym bardziej że jest to analiza krytyczna.

Wybrane treści orzecznicze zostały przytoczone w języku polskim, w większości wypadków są to tłumaczenia własne. Obok polskich tłumaczeń zostały umieszczone ich wersje w jednym z języków urzędowych Trybunału, najczęściej w języku angielskim³. Z tych samych względów tytuły cytowanych w monografii spraw z orzecznictwa strasburskiego podane zostały w jednym z języków urzędowych Trybunału. Podobnie, jest to najczęściej język angielski. Dotyczy to również dokumentów opracowanych przez Kancelarię Trybunału (np. prawne streszczenia spraw) oraz Komitet Ministrów Rady Europy.

Orzeczenia Trybunału (wyroki i decyzje) i Komisji (raporty i decyzje) przy pierwszym cytowaniu są oznaczane wskazaniem strony skarżącej i państwa pozwanego (tytuł skargi), następnie numerem skargi, typem i datą wydania orzeczenia, natomiast przy kolejnym cytowaniu – już tylko strony skarżącej i państwa pozwanego oraz rokiem wydania cytowanego orzeczenia. Ponieważ zdecydowana większość orzeczeń Trybunału i orzeczeń Komisji oraz dokumentów Komitetu Ministrów RE jest dostępna w bazie HUDOC Database, zrezygnowano z odesłań do ewentualnego miejsca publikacji drukowanej.

E.H. Morawska

³ Odnośnie do języków urzędowych Trybunału zob. odpowiednio reguły 34, 57 i 76 Regulaminu Trybunału; zob. też art. 112 Statutu Rady Europy.